Ministerie van Buitenlandse Zaken

Directie Consulaire Zaken en
Visum Beleid
DCV/RL

Postbus 20061
2500 EB Den Haag
Nederland
http://www.government.nl

Contactpersoon

I

Kenmerk: DCV/RL-196

Nationale Ombudsman

Postbus 93122
2509 AC Den Haag

Datum 3 oktober 2016
Betreft Reactie op uw rapport Verlies Nederlanderschap

Met uw brief van 3 mei 2016 stuurde u de Minister van Buitenlandse Zaken en de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties een rapport van 10 mei 2016 betreffende klachten over het ministerie van BZK en het ministerie van BZ. Onze reactie is opgesteld in samenwerking met het voor het nationaliteitsrecht verantwoordelijke ministerie van Veiligheid en Justitie. Onze reactie aan u zal ter kennisneming worden verstuurd aan de Tweede Kamer.

In uw rapport komt u tot de conclusie dat de Nederlandse overheid tekort is geschoten in het actief, adequaat en tijdig informeren van burgers over de mogelijkheid van het verlies van de Nederlandse nationaliteit en doet u daartoe twee aanbevelingen:

1. Zorg voor goede algemene voorlichting over de nationaliteitswetgeving in het binnen- en buitenland.
2. Informeer actief en gericht personen die het aangaat.

Bovendien vraagt u als belangrijk aandachtspunt te voorkomen dat mensen nog langer tegen hun wil en zonder het te weten hun Nederlanderschap verliezen en er voor te zorgen dat mensen bij wie dit is gebeurd een mogelijkheid van herstel krijgen. Tenslotte vraagt u nog te voorkomen dat mensen onevenredige inspanningen hoeven te doen om hun Nederlanderschap te behouden.

Naar aanleiding van uw rapport willen wij u als volgt informeren. Uw conclusie dat de overheid tekort is geschoten in het actief, adequaat en tijdig informeren van burgers over de mogelijkheid van het verlies van de Nederlandse nationaliteit wordt niet geheel door ons gedeeld. In onze reactie op aanbeveling 1 leest u dat er op uitgebreide wijze aandacht is besteed aan de gevolgen van de in 2003 gewijzigde Rijkswet op het Nederlanderschap. Bovendien kan worden vastgesteld dat de website https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/nederlandse-nationaliteit/inhoud/nederlandse-nationaliteit-verliezen in 2015 meer dan 33.000 keer is bezocht (in 2016 t/m juli bijna 37.000 bezoekers) en het ministerie van Buitenlandse Zaken maandelijks meer dan 500 vragen (telefonisch en per email) over de Nederlandse nationaliteit beantwoordt. Een aanzienlijk aantal mensen weet hun weg te vinden naar informatie over verlies van het Nederlanderschap.

Het is zeker van belang om daar waar mogelijk de informatievoorziening te verbeteren. Dit neemt echter niet weg dat van een Nederlander die in het buitenland verblijft en voornemens is een andere nationaliteit aan te nemen wel mag worden verwacht dat hij zelf actief informatie opzoekt over eventuele consequenties.

U wilt graag weten op welke manier gevolg zal worden geven aan uw aanbevelingen. Hieronder gaan wij hier uitgebreider op in.

Aanbeveling 1

- *Een publiekscampagne om het grote publiek eens goed te informeren over onze nationaliteitswet. Dit zou met name ook wenselijk zijn op het moment dat er een aanpassing van de wet plaats vindt.*

  Wij delen met u het inzicht dat zo goed mogelijk voorlichting moet worden gegeven over het verkrijgen en het verlies van de Nederlandse nationaliteit. Om die reden is na de wijziging van de Rijkswet op het Nederlanderschap (RWN) op 1 april 2003 wereldwijd gedurende een aantal jaren een uitgebreide informatiecampagne gevoerd om Nederlanders in het buitenland te informeren over (de gevolgen van) de wijziging van de RWN. Via (buitenlandse) dagbladen, Radio Nederland Wereldomroep, televisiespotjes, websites van ambassades en Nederlandse verenigingen is informatie verstrekt.

  Ook de website Rijksoverheid.nl is een belangrijke informatiebron voor het grote publiek waaronder ook Nederlanders die in een ander land van het Koninkrijk dan wel elders in de wereld hun gewone woon- en verblijfplaats hebben.

  Bij eventuele toekomstige wijzigingen die met name relevant zijn voor in het buitenland verblijvende Nederlanders zal aan communicatie over de wijzigingen ook zeker weer specifiek aandacht worden besteed. Deze groep loopt immers het grootste risico op verlies van de Nederlandse nationaliteit. Daarbij moet wel worden aangetekend dat dit een lastig te bereiken doelgroep is. Zij staan immers niet noodzakelijkerwijs in contact met Nederlandse instanties. Het ministerie van Veiligheid en Justitie onderzoekt op dit moment op welke manier een publiekscampagne het meest effectief vorm kan krijgen.

- *De publicatie van een brochure met als thema: 'Hoe voorkom ik dat ik mijn Nederlandse nationaliteit verlies?'*

  Uw aanbeveling om een handzame en heldere toelichting te publiceren over de verliesgronden van het Nederlanderschap die betrekking hebben op Nederlanders die langdurig in het buitenland wonen of voornemens zijn vanuit Nederland daar te gaan wonen, wordt opgevolgd.
  Het ministerie van Veiligheid en Justitie heeft aangegeven dat er een brochure komt die informeert over de twee verliesgronden die aan de orde zijn in het rapport 'En toen was ik mijn Nederlanderschap kwijt'. Voorlichting geschiedt tegenwoordig primair digitaal. Om die reden verschijnt er geen gedrukt exemplaar maar kan de informatie uiteraard wel worden uitgeprint.

- *Een verwijzing op de website en in de brochures naar een loket waar men specifieke vragen kan stellen over de nationaliteitswetgeving.*

  De praktijk leert dat informatievragen van burgers over de Nederlandse nationaliteit op diverse plekken binnen de overheid worden ontvangen. De reden hiervoor is dat er diverse beleidsterreinen, die zijn ondergebracht bij diverse ministeries, het onderwerp van de vraag kunnen zijn. In de regel

wordt na ontvangst van het informatieverzoek beoordeeld bij welk Ministerie (onderdeel) de vraag het beste kan worden behandeld en vindt zo nodig doorgeleiding van de vraag plaats. Het instellen van een loket als bedoeld in de aanbeveling zal naar alle waarschijnlijkheid de bestaande praktijk niet veranderen. Staand beleid van de rijksoverheid is om personen die informatie vragen, zoals bezoekers van de website Rijksoverheid.nl te verwijzen naar het contactformulier onder de knop 'Contact' op de website.

- *Het al vanaf het moment van verstrekking van het paspoort informeren van alle burgers over verliesbepalingen door het opnemen van een tekst in het paspoort of door een inlegvel met informatie.*

  De aanbeveling om Nederlandse burgers in het buitenland te informeren via een inlegvel in een nieuw verstrekt paspoort is in 2014 ingevoerd bij de afgifte van paspoorten met een geldigheid van 10 jaar. Zowel ambassades als de Nederlandse grensgemeenten verstrekken dit inlegvel bij de afgifte van een nieuw Nederlands paspoort aan niet-ingezetenen. In het inlegvel wordt specifiek gewaarschuwd voor de risico's van het vrijwillig aannemen van een vreemde nationaliteit en het langdurig in het buitenland verblijven als je naast het Nederlanderschap nog een andere nationaliteit bezit. Het inlegvel verwijst voor meer informatie naar de de website van de Rijksoverheid (https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/nederlandse-nationaliteit/inhoud/nederlandse-nationaliteit-verliezen) en zal worden uitgebreid met een verwijzing naar de nieuwe brochure.

  Verder zullen de grensgemeenten in een circulaire gewezen worden op het belang van goede voorlichting tijdens het uitgifteproces omtrent het ongewenst verlies Nederlanderschap. Ook zal hier in het zogenaamde grensgemeentenoverleg, waar ook het ministerie van Buitenlandse Zaken en het ministerie van Binnenlandse Zaken aan deelnemen, extra aandacht aan besteed worden.

  Door het verstrekken van een brochure aan alle Nederlandse ingezetenen of het opnemen van een tekst in het paspoort wordt informatie verstrekt aan mensen voor wie de informatie niet direct relevant is. Mede gezien het regelmatig wijzigen van de RWN wordt het plaatsen van wetsartikelen in een paspoort met een geldigheid van 10 jaar niet opportuun geacht. Wij geven daarom voorkeur aan de uitgifte van een inlegvel aan Nederlanders die door het feit dat ze in het buitenland (gaan) wonen tot de doelgroep behoren.

Aanbeveling 2

- *Alle Nederlanders buiten de EU die wel een dubbele nationaliteit mogen hebben er automatisch aan herinneren hun verlies van Nederlanderschap te stuiten door het vernieuwen van hun paspoort dan wel de aanvraag van een verklaring omtrent bezit Nederlanderschap.*

  Wij onderschrijven het belang van goede informatievoorziening en het actief en gericht informeren van de mensen die het aangaat. Actieve en gerichte informatie aan mensen die het specifiek aangaat, is echter slechts mogelijk indien deze specifieke groep mensen bij de Nederlandse overheid bekend is. De Nederlandse overheid is niet automatisch bekend met personen die voornemens zijn een andere nationaliteit te verkrijgen of deze inmiddels hebben verkregen. Evenzo is niet iedere in het buitenland woonachtige Nederlander bij de Nederlandse overheid bekend, omdat Nederlanders in het buitenland niet verplicht zijn zich bij de Nederlandse overheid te laten registreren. De introductie van het kunnen registreren van niet-ingezetenen in

de Basisregistratie Personen (BRP) heeft hier geen verandering in aangebracht. Hieronder lichten wij u toe waarom aanbeveling 2 op dit moment op wettelijke beletselen en praktische problemen stuit.

Aangezien inschrijving in de BRP als niet-ingezetene op vrijwillige basis geschiedt kan een Nederlander in het buitenland niet verplicht worden zijn adresgegevens in de BRP op te (laten) nemen. Naast het feit dat de overheid niet bekend is met iedere Nederlander woonachtig in het buitenland noch met zijn actuele adres, wordt sinds 2012 van mensen die naast Nederlander ook nog in het bezit van een (of meer) ander(e) nationaliteit(en) zijn, de vreemde nationaliteit niet meer in de BRP opgenomen.[1] Dit geldt voor zowel ingezetenen als niet-ingezetenen. Dit leidt ertoe dat het van toepassing zijn van de gronden voor het verlies van het Nederlanderschap, die samenhangen met het hebben van een vreemde nationaliteit niet meer kenbaar zijn uit de BRP.

Bovendien is er geen centrale paspoortadministratie waarin gegevens, zoals de verloopdatum, of een correspondentieadres, met betrekking tot in omloop zijnde reisdocumenten zijn opgenomen. Voor Nederlanders die ingezetenen zijn, kan de verloopdatum uit de BRP worden afgeleid, maar deze informatie is niet opgenomen voor de niet-ingezetenen in de BRP. Het gericht aanschrijven van Nederlanders buiten de EU wiens paspoort zal verlopen en die hierdoor mogelijk risico lopen de Nederlandse nationaliteit kwijt te raken, behoort op dit moment derhalve niet tot de mogelijkheid. Goede informatievoorlichting tijdens het uitgifteproces van reisdocumenten en de website van de Rijksoverheid blijft dus van groot belang.

Wel zien wij mogelijkheden om een deel van de doelgroep te bereiken via de voorgenomen aanschrijving van kiezers met de Nederlandse nationaliteit buiten Nederland. Er ligt momenteel een wetsvoorstel in de Eerste Kamer om deze groep permanent te registreren (Kamerstukken II 2015-2016, 34 384, nr. 3). Na de in werkingtreding van het wetsvoorstel zullen circa 500.000 Nederlanders met een adres in het buitenland in de BRP worden aangeschreven om zich als kiezer te registeren. Omdat in het kader van die registratie het bezit van de Nederlandse nationaliteit een belangrijke rol speelt, onderzoeken wij de mogelijkheden om in elk geval deze groep éénmalig te informeren over de wetgeving omtrent het Nederlanderschap bijvoorbeeld via een verwijzing naar de website van de Rijksoverheid. Wel wijzen wij er op dat de kans bestaat dat er Nederlanders in het buitenland verblijven die niet geregistreerd staan in de BRP dan wel dat van hen niet-actuele of geen adresgegevens bekend zijn.

- *Het instellen van een centraal register waarin Nederlanders die in het buitenland wonen zich kunnen inschrijven, waarna zij automatisch geïnformeerd worden over voor hun Nederlanderschap relevante wetgeving.*

  Er bestaat al een centraal register waar Nederlanders in het buitenland zich op vrijwillige basis kunnen inschrijven. Met de inwerkingtreding van de Wet basisregistratie personen (Wet BRP) op 6 januari 2014 werd de registratie van niet-ingezetenen mogelijk gemaakt in de BRP. De Wet BRP maakt het mogelijk dat gegevens van personen die niet in Nederland wonen, maar wel een relatie met de Nederlandse overheidsinstellingen hebben, centraal en op eenzelfde manier worden vastgelegd.

---

[1] Kamerstukken II 2012–2013, 33 219, nr. 9.

Zoals eerder aangegeven is de Nederlandse overheid niet bekend met iedere in het buitenland wonende Nederlander en kan deze groep hierdoor niet automatisch geïnformeerd worden. Niet iedere Nederlander woonachtig in het buitenland staat geregistreerd als niet-ingezetene in de BRP, omdat het aanmelden geschiedt op basis van vrijwilligheid. Een minderheid van de naar het buitenland vertrekkende Nederlanders – die daarmee automatisch niet-ingezetene wordt in de BRP – doet aangifte van vertrek al dan niet met opgave van het adres in het buitenland. Van de ruim een miljoen in de BRP geregistreerde Nederlanders in het buitenland zijn van 642.000 daardoor geen adresgegevens bekend. Daarnaast is het ook zo dat een tweede nationaliteit naast de Nederlandse nationaliteit niet in de BRP wordt bijgehouden. Verder wordt bij reisdocumenten verstrekt aan een niet-ingezetene Nederlander niet geregistreerd wanneer een paspoort gaat verlopen. Op basis hiervan zien wij vooralsnog geen mogelijkheid om Nederlanders die in het buitenland wonen automatisch te informeren over voor hun Nederlanderschap relevante wetgeving. Wel wordt momenteel de mogelijkheid onderzocht om Nederlanders in het buitenland via de website mijnoverheid.nl een adreswijziging door te laten geven. Voorwaarde hiervoor is wel dat de Nederlander in het buitenland beschikt over een werkend DigiD. Daarnaast biedt het kunnen beschikken over actuele adresgegevens geen garantie voor het daadwerkelijk bereiken van deze groep.

- *Alle mensen die zich uitschrijven uit de gemeente in verband met emigratie een informatiepakket te verschaffen met onder meer de regels omtrent verlies van het Nederlanderschap.*

  Informatie over verliesgronden van het Nederlanderschap is te vinden op de website van de Rijksoverheid, in de nieuw te ontwikkelen brochure *'Hoe voorkom ik dat ik mijn Nederlandse nationaliteit verlies?'* en op het inlegvel dat Nederlanders woonachtig in het buitenland bij verstrekking van een nieuwe paspoort ontvangen. Zowel de ingezetene als de niet-ingezetene Nederlander kan via verschillende kanalen informatie vinden over verliesgronden van het Nederlanderschap. Aangezien de groep Nederlanders woonachtig in het buitenland die risico loopt haar Nederlanderschap te verliezen voornamelijk bestaat uit Nederlanders die al geruime tijd in het buitenland leeft en daarnaast maar een minderheid van de naar het buitenland vertrekkende Nederlanders zich in persoon uitschrijft bij de gemeente, is besloten geen fysiek informatiepakket te ontwikkelen. Wel zal worden ingezet op het verstrekken van informatie over dit onderwerp op de verschillende websites die informatie verstrekken aan Nederlanders die voor langere tijd naar het buitenland vertrekken, zowel de rijksoverheid, als bij gemeenten.

Voor wat betreft de in uw rapport opgenomen aandachtspunten informeren wij u graag het volgende:

- *De vraag of toepassing van artikel 15 lid 1 onder c RWN nog langer wenselijk is, gezien de doelstelling en de tekst van het Europees Nationaliteitsverdrag*

  Er zijn geen redenen om aan te nemen dat artikel 15, eerste lid onder c RWN in strijd is met het Europees Verdrag inzake Nationaliteit. Artikel 7 EVN staat verlies van de nationaliteit van rechtswege toe bij het ontbreken van een effectieve band tussen de staat en de onderdaan die elders zijn gewone verblijfplaats heeft. Er is met de Nederlandse regeling sprake van een automatisme dat de band verbroken is na tien jaar, tenzij de Nederlander dit zelf voorkomt door een nieuw paspoort, een Nederlandse identiteitskaart of een verklaring omtrent het bezit van het Nederlanderschap te verkrijgen. De

Nederlander bevestigt op die manier zijn voortdurende band met het Koninkrijk der Nederlanden.

In de Eerste Kamer ligt inmiddels een wetsvoorstel dat artikel 15, eerste lid en onder c RWN aanpast door vijf jaar langer het verlies van het Nederlanderschap uit te stellen. Pas na vijftien jaar gaat het Nederlanderschap verloren indien de Nederlander zelf niet op tijd de band met het Koninkrijk bevestigt door een bovenvermeld document te verkrijgen. Deze wijziging van de Rijkswet hangt samen met het feit dat sinds 2014 Nederlandse paspoorten en identiteitskaarten voor Nederlanders van 18 jaar en ouder een geldigheidsduur hebben van 10 jaar. De wijziging betekent dus dat men, net als in de huidige regeling straks 5 jaar heeft na het verlopen van het document, om een nieuw document aan te vragen.

- *Het opheffen van praktische problemen die momenteel spelen bij het stuiten van het verlies*

Niet geheel duidelijk is wat u met het opheffen van praktische problemen bedoelt. Voor de verstrekking van een Nederlands reisdocument geldt een wettelijke verschijnplicht wat voor de meeste Nederlanders in het buitenland een verplichte reis naar een Nederlandse ambassade in het buitenland of grensgemeente in Nederland betekent. Ook het vereiste van verplaatsen van de vaste woon- en verblijfplaats naar het Koninkrijk of een land binnen de EU (voor minimaal één jaar) heeft een wettelijke grondslag. Opheffing van deze vereisten vraagt om een wetswijziging.

Het document waarbij bijzonder weinig praktische aanvraagproblemen spelen, is de verklaring omtrent het bezit van het Nederlanderschap. Daarvoor hoeft men niet in persoon te verschijnen. De aanvraag voor een dergelijke verklaring kan per post of email worden ingediend bij de Minister van Buitenlandse Zaken. De voorwaarden die gelden bij het op afstand aanvragen van de verklaring staan op de website van de Nederlandse ambassade in het land van verblijf. Een verklaring omtrent het bezit van het Nederlanderschap ontvangt de aanvrager ook per post of per email.

- *Het instellen van een spijtoptantenregeling voor mensen die onbedoeld en onbewust hun Nederlanderschap zijn verloren.*

De wijziging van de Rijkswet op het Nederlanderschap, die op dit moment in de Eerste Kamer ligt, bevat een optiemogelijkheid voor degene die na 1 april 2013 en voor de inwerkingtredingsdatum van deze wijzigingswet het Nederlanderschap automatisch heeft verloren tijdens zijn meerderjarigheid en omdat hij langer dan 10 jaar verblijf had buiten Nederland, Aruba, Curaçao, Sint Maarten of de Europese Unie. Deze groep optanten zal een jaar (vanaf invoering wetswijziging) de tijd krijgen om het Nederlanderschap door optie te herkrijgen. Deze groep optanten zal in het voorlichtingsmateriaal worden geadviseerd om voorafgaande aan het weer aannemen van de Nederlandse nationaliteit eerst bij de autoriteiten van de huidige nationaliteit na te vragen of het weer aannemen van de Nederlandse nationaliteit eventueel leidt tot het automatisch verlies van hun huidige nationaliteit. In het geval dat na het herkrijgen van het Nederlanderschap sprake is van behoud van de andere nationaliteit wordt, indien de vreemde nationaliteitswetgeving het toestaat en met inachtneming van de daarvoor geldende uitzonderingen in de Nederlandse regelgeving, aan betrokkene door de Nederlandse overheid gevraagd afstand te doen van de vreemde nationaliteit. Dit laatste gebeurt omdat de desbetreffende optiebepaling bepaalt dat het doen van afstand van de huidige nationaliteit een voorwaarde is voor de optie.

Voor iedere oud-Nederlander bestaat daarnaast al sinds 1 april 2003 de mogelijkheid om in Nederland, Aruba, Curaçao of Sint Maarten, na daar een jaar toelating te hebben gehad het Nederlanderschap door optie te herkrijgen.

- *Het invoeren van regelingen voor (oud-)Nederlanders waardoor zij eenvoudig en goedkoop een visum en / of een verblijfsvergunning kunnen verkrijgen*

  Voor oud-Nederlanders die in Nederland geboren en getogen zijn en die zich opnieuw in Nederland willen vestigen, bestaat reeds de mogelijkheid om op betrekkelijk eenvoudige wijze wedertoelating tot Nederland te kunnen krijgen. In tegenstelling tot andere vreemdelingen kan voor hen bijvoorbeeld worden afgeweken van de toelatingsvoorwaarde van het duurzaam beschikken over voldoende middelen van bestaan. Voor oud-Nederlanders die niet in Nederland geboren en getogen zijn ligt de lat hoger. In hun geval moet er in ieder geval sprake zijn van bijzondere banden met Nederland, willen zij voor toelating in aanmerking kunnen komen.

  Oud-Nederlanders die om wedertoelating verzoeken komen in aanmerking voor een verblijfsvergunning humanitair niet-tijdelijk. Er wordt binnen het legestarief voor deze vergunning (€ 985) geen onderscheid gemaakt tussen oud-Nederlanders en andere vreemdelingen. Verlaging van het legestarief wordt niet overwogen omdat de financiële ruimte hiervoor op dit moment ontbreekt.

  In het geval men naar Nederland terug wil keren om op die manier de Nederlandse nationaliteit te kunnen herkrijgen heeft men geen visum (kort verblijf) nodig. Overigens is het tarief voor een dergelijk visum € 60.

  Na een jaar verblijf op basis van een verblijfsvergunning humanitair niet-tijdelijk of een andere verblijfsvergunning voor een niet-tijdelijk doel kan een weer toegelaten oud-Nederlander vervolgens opteren om de Nederlandse nationaliteit te herkrijgen.

Wij hopen u met het bovenstaande voldoende te hebben geïnformeerd.

De Minister van Buitenlandse Zaken

Bert Koenders

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Dr. R.H.A. Plasterk